

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких положень
Кримінального процесуального кодексу України (щодо підвищення
ефективності досудового розслідування)»

1. Обґрунтування необхідності прийняття Закону

При розгляді клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів слідчі судді, посилаючись на завантаженість, у переважній більшості призначають їх розгляд упродовж місяця, що унеможливорює проведення досудового розслідування у розумні строки. Крім того, навіть після розгляду у судді вказаних клопотань, ухвала суду зазвичай надається слідчому через тривалий термін, а іноді і за декілька днів до спливу її дії.

Така ситуація призводить не тільки до порушення строків, а і в деяких випадках до неможливості подальшого вилучення необхідних документів, речей (інформації), строк зберігання яких обмежений.

З огляду на викладене, доцільно внести відповідні зміни до статей Кримінального процесуального кодексу України (*далі - КПК*) щодо спрощення процедури отримання дозволу на вилучення речей та документів, а саме шляхом прийняття відповідної постанови особисто слідчим або за погодженням її з процесуальним керівником.

Статтею 208 КПК України наділено правом слідчого затримувати особу, що підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення без ухвали слідчого судді. Водночас часових меж, протягом яких можна затримати особу без рішення суду, жодним нормативно-правовим актом не регламентовано. Відповідно до роз'яснень Академічного тлумачного словника української мови безпосередність як така, не визначається окремим проміжком часу, а лише пов'язує з найближчим періодом чи вказує на прямий зв'язок чогось з чимось, однак, чи можна використовувати таку позиційність в рамках кримінального провадження, де обмежуються права людини, не зрозуміло.

Затримання особи «безпосередньо» після вчинення злочину, якщо очевидець, потерпілий або сукупність очевидних ознак вказують, що саме ця особа його вчинила, позбавляє можливості затримати особу, яка вчинила кримінальне правопорушення та яка була викрита після проведення низки слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій, оскільки буквально вказана особа не була затримана під час скоєння злочину або щойно після його вчинення. Проблемним за такого формулювання ст. 208 КПК України є і затримання особи, яка втекла з місця події після щойно скоєного злочину.

КПК України передбачає можливість обшуку особи лише під час обшуку приміщення або під час затримання особи в порядку ст. 208 КПК України. Зазначене значно звужує можливості працівників правоохоронного органу щодо виявлення та вилучення предметів обмежених, заборонених або вилучених з обігу, зокрема таких як наркотичні засоби або зброя.

Відповідно до частини 1 статті 208 КПК України, підставами для затримання особи та, відповідно, обшуку особи є: вчинення злочину або замаху на його вчинення, або наявність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події, які вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин.

Часто, встановити факт вчинення особою злочину, такого як незаконне зберігання наркотичних засобів чи зброї, безпосередньо на місці події є неможливим, оскільки потребує спеціальних знань і призначення відповідних експертиз.

На даний час, рішення про наявність ознак злочину, затримання особи і вилучення у неї заборонених предметів працівник правоохоронного органу фактично приймає керуючись припущенням щодо вчинення відповідною особою злочину.

З урахуванням вказаних положень, виключається можливість вилучити у передбаченому КПК України порядку у особи заборонені чи обмежені в обігу предмети на вулиці, а у разі такого вилучення, в розумінні ст. 86 КПК України, такі предмети не можуть бути визнані допустимим доказом.

Таким чином, доцільно внесення змін до ст. 234 КПК України, щодо можливості проведення обшуку особи, а також невідкладного обшуку особи.

Параграфом 4 глави 24 КПК України визначаються передумови продовження строку досудового розслідування кримінальних проваджень. У той же час незрозумілим для практичних підрозділів правоохоронних органів залишається доцільність продовження строку досудового розслідування у кримінальних провадженнях, де впродовж тривалого часу особу, що вчинила кримінальне правопорушення, не встановлено. Зрозуміло, що інформація щодо розкриття кримінального правопорушення збирається та опрацьовується у перші 10-20 днів після його вчинення та аналізується після надходження результатів проведених судових експертиз. Якщо у такому випадку інформація щодо можливої причетності до вчинення злочину тієї чи іншої особи не встановлюється, то у подальшому ймовірність здобути її досить низька, а проведення слідчих дій, які по своїй суті можна визнати формальними, смислового навантаження та достатності для кримінального провадження не несе. Наприклад, у матеріалах кримінального провадження за фактом умисного вбивства 1998 року не встановлено особу, яка його вчинила, свідки відмовляються від надання вкотре свідчень за одним і тим самим фактом (або померли), з плином часу не можуть додати нічого нового, оперативна інформація відсутня. У цьому випадку слід згадати норму КПК України у редакції 1960 року, коли кримінальна справа не закривалася, а досудове слідство у ній зупинялося до надходження корисної інформації.

2. Цілі і завдання акта

Ціллю прийняття законопроекту є підвищення ефективності та якості досудового розслідування в кримінальних провадженнях.

3. Загальна характеристика і основні положення проекту акта

Пропонований законопроект запроваджує новий термін «дослідча перевірка», який являє собою попередню стадію кримінального провадження, яка починається з моменту внесення заяв і повідомлень про кримінальне правопорушення до Журналу єдиного обліку заяв і повідомлень про кримінальне правопорушення, проводиться з метою перевірки наявності або відсутності складу злочину і закінчується прийняттям рішення про внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Крім того, законопроектом пропонується внесення ряду змін до Глави 15 КПК України «Тимчасовий доступ до речей та документів» щодо спрощення процедури отримання дозволу на вилучення речей та документів, а саме шляхом прийняття відповідної постанови особисто слідчим або за погодженням її з процесуальним керівником.

Також, законопроектом пропонується внести зміни до статті 208 КПК, щодо уточнення часових меж після вчинення злочину, коли уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі.

Законопроектом також пропонується внести зміни до статті 234 КПК, які дадуть змогу розширити можливості працівників правоохоронного органу щодо проведення обшуку особи задля виявлення та вилучення предметів обмежених, заборонених або вилучених з обігу, зокрема таких як наркотичні засоби або зброя.

До того ж, законопроектом запропоновані зміни щодо підстав зупинення досудового розслідування у кримінальних провадженнях, де впродовж тривалого часу місцезнаходження особи, що вчинила кримінальне правопорушення, не встановлено.

4. Правові аспекти

Законопроектом передбачається внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація законопроекту не потребує додаткових витрат з Державного бюджету України.

6. Прогноз результатів

Реалізація законопроекту, у разі його прийняття як закону, дозволить значно покращити ефективність проведення досудового розслідування у кримінальних провадженнях і допоможе у практичній роботі підрозділам правоохоронних органів України.

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Крейденко Володимир Вікторович
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B040000003C232F00444B8E00
Дійсний до: 14.01.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 119д9/1-2021/22327 від 27.01.2021

363323